

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У КОЛЕДЖАХ: СУЧАСНІ ВИМІРИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті проаналізовано сучасний стан підготовки фахівців у коледжах України з метою обґрунтування місця і ролі цих навчальних закладів у системі освіти в контексті реалізації стратегічних цільових завдань розвитку освітньої сфери та імплементації закону України «Про вищу освіту» (2014). Автор акцентує увагу на позитивному досвіді коледжів та особливостях підготовки кадрів середньої ланки, зокрема для економіки. У ході дослідження зроблено висновок щодо потенційного місця згаданих навчальних закладів у загальній системі освіти України.

Ключові слова: вища освіта, коледж, освіта, підготовка фахівців в коледжах України, система освіти, функції освіти.

© Братко М.В., 2016

Вступ. Сучасній економіці потрібні висококвалітовані фахівці, а отже, перед освітою, що є особливим важелем цивілізаційного поступу будь-якого суспільства, постають нові вимоги щодо якості процесу і результату її функціонування. Процеси реформування у вітчизняній освіті пов'язані, насамперед, з потребою вирішення тих численних системних проблем, які накопичились упродовж усього періоду існування незалежної України, коли освітня сфера, з одного боку, активно впроваджувала інновації, а з іншого, за інерцією, зберігала багато ознак та характеристик радянської системи. Сьогодні мова йде про створення в Україні такого функціонального конструкту системи освіти, який забезпечив би якість останньої, адекватну вимогам соціокультурних реалій, відповідну європейським та світовим стандартам, сприяв розвитку держави у всіх вимірах. Особливі вимоги висуваються до освітніх закладів, які дають освіту вище загальної середньої, тобто вищу професійну, оскільки сучасний ринок праці вимагає висококваліфікованих працівників на ланках різного рівня, а тому «виклики, що стоять перед українською вищою освітою, є серйозними і визначаються як загальносвітовими тенденціями, так і специфічними умовами нашого сьогодення» (Каленюк І., Куклін О., 2015, с. 23–26).

Постановка проблеми та мета статті. Науковці, практики, широке коло стейкхолдерів активно обговорюють місце і роль коледжів у системі освіти України у контексті реалізації цільових завдань розвитку освітньої сфери та імплементації закону України «Про вищу освіту» (2014). Жвава суспільно-політична дискусія засвідчує актуальність та гостроту проблеми. Полеміка точиться щодо залишення коледжів і технікумів у системі вищої освіти та/або переведенням їх до системи професійної освіти. Вирішення цього складного завдання, що матиме

політичні, соціальні, економічні наслідки, має ґрунтуватися на результатах багатоаспектних досліджень особливостей професійної підготовки в умовах коледжів та технікумів.

Метою публікації є спроба з'ясувати особливості освітньої діяльності коледжів для наукового обґрунтування шляхів їх подальшого розвитку у системі освіти України. Досягнення задекларованої мети сприятиме виробленню науково обґрунтованих управлінських рішень щодо подальшої ролі й місця коледжів у системі освіти України.

Досягнення мети нашої публікації передбачає вирішення низки **завдань**, а саме: актуалізувати функції освіти як соціального інституту, з'ясувати стратегічні завдання вищої освіти в сучасних цивілізаційних умовах, виявити особливості підготовки фахівців в умовах коледжу, обґрунтувати потенційне місце цих навчальних закладів у системі неперервної освіти.

Для вирішення поставлених завдань застосовано сукупність теоретичних (опис, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення) та емпіричних (спостереження, опитування, анкетування) методів дослідження.

Аналіз сучасних досліджень. Реформа освіти передбачена «Стратегією сталого розвитку «Україна-2020», яку затверджено Наказом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/15. Вона визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України. Цей документ декларує прагнення щодо забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя.

Ключові вектори розвитку системи освіти України закладені в «рамковому» законі України

«Про освіту», проект якого активно обговорюється громадськістю, презентується на різних рівнях у публічних виступах та інтерв'ю посадовців і політиків. Філософське осмислення трансформаційних процесів у освітній сфері відображене у дослідженнях В. Андрущенка, В. Кременя, В. Лугового, В. Огнев'юка. Вітчизняними ученими системно досліджуються теоретико-методологічне підґрунтя неперервної професійної освіти та проблеми професійної підготовки фахівців з вищою освітою (В. Астахова, Н. Ничкало, А. Сігаєва, В. Семиченко, Н. Семенюк, С. Сисоєва); напрями реформування системи професійно-технічної освіти (В. Аніщенко, С. Клепко, М. Пальчук, В. Радкевич, В. Савченко, В. Скульська, І. Стариков); окремі питання підготовки фахівців, організації освітнього процесу та управління ВНЗ I–II рівня акредитації (р. а.) (О. Гаврилюк, Ю. Дещинський, І. Драч, Н. Когород, В. Лозовецька, В. Радченко, В. Стельмашенко, Г. Шемелюк, О. Щербак). Звичайно наведений перелік робіт не є вичерпним. Системна реформа сфери освіти вимагає наукового підґрунтя та усебічного вивчення умов її реалізації. Варто враховувати, що людське суспільство вступило у постіндустріальну епоху, набуло рис інформаційного, для якого виробництво нового знання є ключовим видом діяльності, а провідними чинниками розвитку виступають наука та освіта. Сьогодні інформація та знання застарівають і втрачають актуальність швидше, ніж здобувачі освіти отримують документ про їх засвоєння, а тому нагальною є потреба у такій системі освіти, яка б забезпечила умови для навчання особистості упродовж життя.

Основна частина. Безумовно, здійснюючи трансформації в освіті необхідно враховувати цільові орієнтири державної політики у цій сфері та функції освіти як соціального інституту. Адже освіта відіграє роль транслятора культурного досвіду поколінь у широкому значенні; чинника соціалізації, адаптації у суспільстві, виховання та розвитку людини (Луговий В.І., 2007, с. 24); засобу управління розвитком суспільства (Сисоєва С.О., 2008, с. 7); соціальної стабільності, економічного добробуту країни, її конкурентоспроможності та національної безпеки (Кремень В.Г., 2010, с. 384–395); виконує глобальну людинотворчу, технологічну, гуманістичну функції, які органічно поєднуються із взаємопов'язаними функціями навчання: освітньою, розвивальною, виховною (Гончаренко С.У., 2008, с. 614–616).

Проведений аналіз наукових першоджерел дозволяє стверджувати, що на освіту покладається широкий перелік стратегічних та тактичних завдань (функцій), серед яких найголовніші: людинотворчі (виховні), гуманістичні (сприяють формуванню людини як носія духовності й культури), освітні (в широкому сенсі, як навчальні,

виховні та розвивальні в синергетичній єдності), культурні (забезпечують передачу, відтворення й розвиток культури суспільства), професійно-економічні (визначають взаємозв'язок між освітою та продуктивними силами суспільства), соціальні (впливають на соціальну структуру суспільства, процеси соціальної мобільності), соціального захисту (сприяють реалізації потенційних можливостей особистості у особистому та професійному самовизначенні), історичної спадковості та наслідування соціального досвіду, соціалізаційні (забезпечують соціалізацію особистості); соціального контролю (сприяють підтримці стабільності суспільства через нормування життя тих, хто навчається), селекційні (здійснюють відбір для виконання різних функцій у суспільстві), тестувальні (тестують на спроможність до певної діяльності). Цей перелік не є вичерпним, але він може слугувати орієнтиром для трансформацій вітчизняної освіти на всіх рівнях, включаючи професійно-технічну та вищу освіту.

Згідно з даними Державної служби статистики України за 2015 рік, в Україні функціонують 664 вищі навчальні заклади, в тому числі 387 ВНЗ I–II р. а., 277 — ВНЗ III–IV р. а. (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції), у яких здобуває освіту близько 1,7 млн осіб, що становить 4 % усього населення країни. Серед ВНЗ I–II р. а. найбільше коледжів (88) і технікумів (55), а серед III–IV р. а. — університетів (134) та академій (39). За географічним розташуванням найбільше вишів у Києві — 107, у тому числі 39 університетів та 21 коледж; у Харківській області — 68, у тому числі 21 університет та 16 коледжів; Дніпропетровській області — 52, в тому числі 11 університетів та 14 коледжів. За підпорядкуванням найбільше ВНЗ перебуває у підпорядкуванні Міністерства освіти і науки України (237), Міністерства аграрної політики та продовольства України (38) та Міністерства охорони здоров'я України (36). Крім того, налічується 144 приватних ВНЗ.

Протягом 1991–2015 рр. мережа вищих навчальних закладів України зазнавала суттєвих змін. Так, якщо в 1991 / 1992 н. р. налічувалося 754 ВНЗ I–II р. а. (технікуми, училища) та 156 ВНЗ III–IV р. а. (університети, академії, інститути), то в 2014/2015 н. р. вже 387 ВНЗ I–II р. а. (коледжі, технікуми, училища) та 227 III–IV р. а. (університети, академії, інститути). Аналіз статистичних даних засвідчив, що пік зростання чисельності ВНЗ припадає на 2008 / 2009 н. р. — 904 ВНЗ, у тому числі 528 ВНЗ I–II р. а. та 353 ВНЗ III–IV р. а. За останні п'ять років чітко спостерігається тенденція щодо зменшення кількості вищих навчальних закладів, загальної чисельності сту-

дентів та чисельності студентів у розрахунку на 10 000 населення (табл. 1), що свідчить про процеси оптимізації мережі вищих навчальних закладів, які мають різнопланові причини — від закриття, злиття, об'єднання ВНЗ до зниження народжуваності в Україні, яке притаманне процесам відтворення населення нашої країни вже з 90-х років ХХ століття.

Однак, на нашу думку, проблема вищих навчальних закладів України не лежить у площині статистики, необхідності механічного зменшення кількості освітніх закладів, які ідентифікуються як ВНЗ. Мова має йти насамперед про суттєве вивіщення якості вищої освіти, бо переважна більшість вітчизняних вишів за переліком функцій, які вони виконують, рівнем освіти, яку продукують, є вищими професійними закладами, а не університетами в класичному академічному розумінні. На нашу думку, математична оптимізація мережі вищих навчальних закладів не приведе до бажаних результатів.

Безумовно, напрями модернізації українських вишів повинні корелюватися з цільовими завданнями вищої освіти, задекларованими у міжнародних документах. Зокрема, у документах ЮНЕСКО зазначено, що вища освіта включає соціальну відповідальність для покращення розуміння багатогранних проблем, які мають соціальний, економічний, науковий, культурний виміри і нашу здатність відповідати їм; вона є суспільним благом і стратегічним імперативом для всіх рівнів освіти, основою для дослідження, інновації і творчості. На вищу освіту покладається обов'язок у сприяттві освіті соціально відповідальних громадян,

які прагнуть миру, захисту прав людини і цінностей демократії. Навчання у вишах має характеризуватись ознаками актуальності та прогностичності (повинне як відповідати, так і передбачати соціальні потреби); сприяти формуванню у студентів критичного й незалежного мислення, здатності до навчання впродовж життя. Основними функціями закладів вищої освіти визначаються дослідження, навчання і послуги громадськості (Комюніке Всесвітньої конференції з вищої освіти — 2009: «Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку» (ЮНЕСКО, Париж, 5-8 липня 2009 р.)).

Незважаючи на позитивну гуманістичну спрямованість вищої освіти, сучасний світовий досвід демонструє і значний ухил у бік її комерціалізації, установки на наданні вищої освіти як послуги. Імплементация в українські реалії актуальних світових тенденцій сприймання університету як установи, що прагне до прибутку, а отже, є певним бізнес-проектom із виробництва освіти як бізнес-продукту, з відповідними економічними характеристиками — рентабельність, собівартість, продуктивність, які теж можуть призвести до деградації української університетської освіти. Тому на державному рівні варто чітко визначитись із цільовими завданнями вищої освіти, метою діяльності вищих навчальних закладів різних типів, узгодити очікування зацікавлених сторін від вищої освіти, потреби держави та економіки у громадянах та фахівцях з вищою освітою з можливостями та джерелами фінансування цих закладів у сучасних вітчизняних економічних реаліях.

Таблиця 1

КІЛЬКІСТЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, ЗАГАЛЬНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ, ЧИСЕЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ У РОЗРАХУНКУ НА 10 000 НАСЕЛЕННЯ 2010–2015 рр. (за даними Державної служби статистики України)

Навчальний рік	Кількість ВНЗ		Кількість студентів у ВНЗ, тис. осіб		Чисельність студентів ВНЗ у розрахунку на 10 000 населення	
	I–II р. а.	III–IV р. а.	I–II р. а.	III–IV р. а.	I–II р. а.	III–IV р. а.
2010/11	505	349	361,5	2129,8	81	476
2011/12	501	345	356,8	1954,8	80	439
2012/13	489	334	345,2	1824,9	78	410
2013/14	478	325	329,0	1723,7	74	389
2014/15	387	277	251,3	1438,0	58	335

На сьогодні в Україні є одноставним сприйняття вищої освіти як «процесу і результату поєднання навчання та професійної підготовки». Закон України «Про вищу освіту» (2014), застосовуючи результативний підхід, трактує вищу освіту як «сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти» (Закон України «Про вищу освіту», 2014). Це визначення одразу вказує на суперечливе місце коледжів у системі вищої освіти, адже поєднання загальноосвітньої і фахової підготовки є сутнісною особливістю підготовки фахівців у цих вищих (за перехідними положеннями названого закону) навчальних закладах.

За чинним упродовж 12 років законом України «Про вищу освіту» (2002) (Розділ V «Вищі навчальні заклади», стаття 25 «Типи вищих навчальних закладів»), коледж — це «вищий навчальний заклад другого рівня акредитації або структурний підрозділ вищого навчального закладу третього або четвертого рівня акредитації, який провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям певної вищої освіти та кваліфікації у споріднених напрямках підготовки (якщо є структурним підрозділом вищого навчального закладу третього або четвертого рівня акредитації або входить до навчального чи навчально-науково-виробничого комплексу) або за кількома спорідненими спеціальностями і має відповідний рівень кадрового та матеріально-технічного забезпечення» мав право здійснювати фахову підготовку як на основі базової загальної середньої освіти, так і на основі повної загальної середньої освіти за спеціальностями освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста та за напрямами підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, а випускники коледжів мали право продовжувати навчання у вищих навчальних закладах III–IV рівня акредитації за скороченим терміном навчання на старших курсах. Таким чином професійна підготовка у системі вищої освіти характеризувалась ознаками наступності, ступеневості, безперевності.

Сьогодні, згідно з законом України «Про вищу освіту» (2014) (Розділ VI «Вищі навчальні заклади», стаття 28 «Типи вищих навчальних закладів»), коледж — «галузевий вищий навчальний заклад або структурний підрозділ університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям ступенів молодшого бакалавра та/або бакалавра, проводить прикладні наукові дослідження. Коледж

також має право здійснювати підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста». Однак нині освітню діяльність коледжі провадять відповідно до «Прикінцевих положень» цитованого закону, де задекларовано, що «освітня діяльність за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, що провадиться вищими навчальними закладами і започаткована до набрання чинності цим Законом, продовжується у межах строку навчання за певною освітньо-професійною програмою з видачею державного документа про вищу освіту встановленого зразка — диплома молодшого спеціаліста. Останній прийом на здобуття вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста проводиться у 2016 році».

Отже, саме у цей перехідний період, є нагода проаналізувати реальне та потенційне місце коледжу у системі освіти України. Закцентуємо увагу на тому, що на сьогодні студенти коледжів, крім диплома встановленого зразка про відповідний рівень вищої освіти, отримують і атестат про повну загальну середню освіту, склавши після другого курсу Державну підсумкову атестацію. Навчання у коледжах за освітнім кваліфікаційним рівнем молодший спеціаліст зараз триває 3–4 роки, залежно від спеціальності.

Для нашого дослідження має науковий інтерес аналіз очікувань першокурсників від навчання у коледжі. Так, нами було опитано 353 першокурсники, які вступили на навчання до Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка у 2015 році на 14 спеціальностей, що представляють 8 галузей знань. На відкрите запитання «Чому Ви вступили до коледжу на навчання?» вони відповіли наступним чином: близько 76 % — «сподіваюся отримати більше знань, ніж у школі та швидше наблизитися до майбутньої професії», «це мій усвідомлений вибір», «хочу витратити менше часу на підготовку до професії», «я вже давно обрав майбутню професію і коледж мені допоможе в наближенні до неї», «швидше за однокласників матиму професію», «тут дають кращі знання», «краще підготуюсь до навчання в університеті», «планую потім вчитися в університеті і працювати за фахом»; «планую бути серед людей, які знають, що хочуть, а не так, як у школі»; 12 % — «бути студентом крутіше, ніж школярем», «тут можна отримувати стипендію», «не хотів залишатись у школі»; 4 % — «наполягли батьки», «це були сімейні плани, я їх підтримав»; 3 % — «не знаю», «можливо, це була помилка»; 3 % — «не хочу здавати ЗНО». На своєму усвідомленому виборі наголошували студенти спеціальностей «Початкова освіта», «Видавнича справа», «Соціальна педагогіка», «Дизайн», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Хореографія». Інші варіанти відповіді частіше давали окремі студенти спеціаль-

ностей «Фізичне виховання», «Дошкільна освіта», «Право».

З метою перевірки: «Чи потенційно коледж може допомогти першокурсникам реалізувати їхні очікування?», нами проаналізовано навчальні плани за ОКР «молодший спеціаліст» за 14 спеціальностями, які представляють 8 галузей знань («Мистецтво», «Педагогічна освіта», «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини», «Культура», «Мистецтво», «Право», «Журналістика та інформація», «Економіка та підприємництво» — назви галузей за переліком станом на 2015 р.). Виявлено, що загальний бюджет навчального часу, передбачений для студентів коледжу, становить від 6 («Бібліотечна справа», «Діловодство», «Фінанси і кредит») до 8,5 («Видавнича справа і редагування», «Початкова освіта», «Дизайн» тощо) тисяч годин. Близько 25 % цього навчального часу (2110 годин) припадає на загальноосвітні дисципліни, решта — на дисципліни, які забезпечують фахову підготовку (від 4,5 до 6,5 тис. годин).

Загальноосвітня складова у коледжах реалізується на базовому рівні. Водночас значна кількість навчальних предметів у подальшому інтегрується з нормативними дисциплінами циклів гуманітарної, соціально-економічної, природничо-наукової підготовки, забезпечуючи поглиблене опанування відповідного змісту. Для порівняння: в середньостатистичному загальноосвітньому закладі м. Києва загальноосвітня підготовка становить 2187 годин, що дозволяє випускникам цих шкіл складати ЗНО та претендувати на навчання у вишах за бакалаврськими програмами. Тому вважаємо, що загальноосвітня підготовка у коледжах дозволяє випускникам цього навчального закладу успішно опанувати академічний зміст бакалаврських програм. Крім того, загальноосвітні предмети в коледжах звичайно викладаються відповідно до майбутнього фаху і з орієнтацією на нього.

Щодо фахової складової, то для порівняння: бюджет навчального часу за відповідними бакалаврськими програмами становить близько 8,5 тис. год. за 4 роки навчання. Випускники коледжів на сьогодні претендують продовжувати навчання за бакалаврськими програмами за скороченим терміном, починаючи з 2 або 3 курсу, залежно від спеціальності, тому можна стверджувати, що та кількість годин фахових дисциплін, яку вони опанували в коледжі цілком може дозволити їм це зробити. Окремо звернемо увагу на кількість годин, виділених у навчальних планах коледжів на різні види практики. Це від 23 % («Соціальна педагогіка») до 10 % («Діловодство», «Право», «Хореографія») бюджету навчального часу, який визначається для фахової підготовки. У середньому цей показник наближується до 15 % («Початкова освіта», «Образотворче мис-

тецтво», «Фізичне виховання»). Порівняємо ці дані з бюджетом часу, який було заплановано для практики у чинних навчальних планах підготовки бакалаврів. Напрями підготовки обрано з урахуванням можливості перевірки наступності між програмами молодшого спеціаліста та бакалавра. Так, з'ясовано, що у майбутніх менеджерів передбачено на практику усього 180 годин, що становить 0,2% бюджету навчального часу. Майбутні фінансисти-бакалаври практикуються упродовж навчання 432 години, або 5 % навчального часу. Для бакалаврів-видавців передбачено 648 годин практики, це 7,5 % навчального часу. До речі, стільки ж годин передбачено і в молодших спеціалістів, але вони становлять 11 % бюджету навчального часу. Майбутні бакалаври-бібліотекарі мають можливість практикуватись упродовж 972 годин, що становить 11,3 % бюджету навчального часу. Майбутні вчителі початкової школи навчаються у процесі практики упродовж 918 годин, що становить 11 % бюджету навчального часу. Перелік можна продовжити, але висновок очевидний, що прийшовши на 2 (3) курс бакалаврської програми випускники коледжу не будуть поступатись рівнем актуальної фахової підготовки їхнім потенційним однокурсникам, а подекуди навіть матимуть вищий рівень. Адже вони не тільки опановують за роки навчання в коледжі мінімально достатні теоретичні знання для роботи в галузі, але й мають вагомий практичний підготовку та відповідно сформовані практичні навички. Також можемо зауважити, що цілеспрямована професійна орієнтація молодої людини вже з першого року навчання у коледжі сприяє її вмотивованості щодо майбутньої професії, відповідальному навчанню, а отже, кращій адаптації до професії у майбутньому. Отримана освіта дозволяє випускнику коледжу бути самостійною людиною, відкриває можливості для кар'єрного зростання, продовження навчання, поєднання професійної діяльності з подальшим навчанням. Соціальний досвід, набутий у процесі навчання в коледжі, дозволяє молодим людям навчатись брати на себе відповідальність та керування своїми життєвими та професійними планами.

Так, аналіз відомостей щодо подальшого навчання та працевлаштування випускників Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка за період 2012–2015 рр. засвідчив, що у середньому 87 % відсотків випускників продовжують навчання у вищих навчальних закладах, в тому числі й закордоном; близько 26 % випускників — поєднують навчання з трудовою діяльністю за фахом, 13 % — працюють не за фахом. Найбільш поширенішими відповідями випускників на запитання «Що Вам дало навчання у коледжі» є: мотивацію на подальше навчання (87 %); ґрунтовну фахову підготовку (84 %); багато практики (84 %); соціальний досвід

спілкування з цілеспрямованими людьми (81 %); сформовані навички самоосвітньої діяльності (78 %); знайомства та соціальні зв'язки (54 %); «м'яка» адаптація до дорослого життя (60 %); досвід реалізації особистих ініціатив (65 %); гарний життєвий тренінг (46 %).

Оскільки реалізація функцій вищої освіти у ВНЗ значною мірою залежить від науково-педагогічних та педагогічних працівників, то певний науковий інтерес для нашого дослідження являє аналіз поглядів викладацького складу коледжу на цілі його діяльності. У соціологічному опитуванні взяв участь 81 респондент, що становить 56 % від числа штатних працівників коледжу. Отже, вибірка є репрезентативною. Опитувані мають різний педагогічний стаж: 9 осіб до 1 року, 36 — від 1 до 5 років, 13 — від 5 до 10 років, 13 — від 10 до 20 років, 10 — понад 20 років. Респондентам також було запропоновано назвати три найважливіші функції вищої освіти, які реалізуються в коледжах. 49 осіб (63 %) — обрали культурну, професійно-економічну, освітню (в широкому сенсі) функції; 10 осіб (13 %) — культурну, професійно-економічну, соціальної мобільності; 10 осіб (13 %) — культурну, професійно-економічну, гуманістичну; 9 осіб — мали іншу думку. При цьому на перше місце поставили професійно-економічну функцію 37 осіб (47 %) і так само 37 осіб (47 %) надали перевагу культурній функції. На відкрите запитання щодо ключових функцій освітнього середовища університетського коледжу 79 респондентів (100 %) назвали 2 функції — культурну та професійно-економічну, причому 65 респондентів (85 %) на перше місце поставили культурну. 37 осіб (47 %) виокремили функцію соціальної мобільності, 27 осіб (34 %) — соціального контролю. Серед інших функцій були названі такі: соціалізаційна, тестувальна, селекційна. Проведене опитування в цілому підтвердило наші міркування щодо функцій, які мають виконувати коледжі та показало, що цільові уста-

новки діяльності педагогічних працівників узгоджені з очікуванням студентів.

Висновки. Отже, проведене дослідження дозволяє дійти висновку про те, що на сьогодні у коледжах молоді люди мають можливість здобути фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку, а також знання, вміння та навички, які є ґрунтовним фундаментом їхньої професійної компетентності, що дозволяє працювати спеціалістом середньої ланки у певній галузі та / або продовжити навчання за вищим ступенем вищої освіти. Значна кількість практики сприяє набуттю випускниками коледжів практичного досвіду майбутньої професійної діяльності, залучає студентів до квазіпрофесійної діяльності, що сприяє вивіщенню якості фахової підготовки. Вагома та ґрунтовна загальнокультурна, професійна підготовка й набутий соціальний досвід дозволяють випускникам коледжів успішно продовжувати навчання на бакалаврських програмах за скороченим терміном за умови, якщо вони обиратимуть напрям підготовки, який відповідає набутій спеціальності. Рівень їхньої професійної компетентності має певну соціальну цінність, відповідає потребам і можливостям сучасного ринку праці, дозволяє нести відповідальність за прийняті рішення у фаховій діяльності та власному житті. Професійна підготовка випускників коледжів має всі потенційні передумови стати першою успішною сходинкою в професійному та кар'єрному зростанні, фундаментом успішного життя, підґрунтям для особистісного зростання і самореалізації. Вважаємо, що розвиток масової освіти після закінчення загальноосвітньої школи є актуальною умовою розвитку держави і суспільства. Зростання освітнього рівня громадян, з одного боку, є засобом збереження зайнятості, підвищення доходів, забезпечення належного рівня їхнього життя, протидією безробіттю, а з іншого — локомотивом розвитку економіки країни.

ДЖЕРЕЛА

1. Гончаренко С.У. Освіта / С.У. Гончаренко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В.Г. Кремень. — К. : Юрінком-Інтер, 2008. — С. 614–616.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 28.12.2014 № 76-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Закон України «Про вищу освіту» від 26.12.2002 (втратив чинність) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>
4. Каленюк І. Ризик-менеджмент у системі вищої освіти України / І. Каленюк, О. Куклін // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Економіка. — К. : ВПЦ «Київський університет». — 2015. — Вип. № 170. — С. 23–28. — DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/170-5/4>
5. Комюніке Всесвітньої конференції з вищої освіти — 2009: «Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку» (ЮНЕСКО, Париж, 5–8 липня 2009 року) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/952_011

6. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі / В.Г. Кремень. — [2-ге вид.]. — К. : Т-во «Знання» України, 2010. — 520 с. — С. 384–395.
7. Луговий В.І. Проблема понятійно-категоріального апарату педагогічної науки / В.І. Луговий // Педагогічна і психологічна науки в Україні / відп. ред. О.В. Сухомлинська. — К. : Педагогічна думка, 2007. — Т. 1: Теорія та історія педагогіки. — С. 24–35.
8. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2014/15 навчального року. Статистичний бюлетень / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — К., 2015. — Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm
9. Сисоєва С.О. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу : монографія / С.О. Сисоєва. — Хмельницький : ХГПА, 2008. — 324 с. — С. 7–16.

REFERENCES

1. Honcharenko S.U. Osvita [Education] / S.U. Honcharenko // Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education] / Akad. ped. nauk Ukrainy; holov. red. V.H. Kremen. — K. : Yurinkom-Inter, 2008. — S. 614–616 (Ukrainian).
2. Zakon Ukrayiny «Pro vyshchu osvitu» [The Law of Ukraine on Higher Education] vid 28.12.2014 № 76-VIII [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (Ukrainian).
3. Zakon Ukrayiny «Pro vyshchu osvitu» [The Law of Ukraine On Higher Education] vid 26.12.2002 (vtratyv chynnist) [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2984-14> (Ukrainian).
4. Kaleniuk I. Ryzyk-menedzhment u systemi vyshchoi osvity Ukrainy [Risk Management in Higher Education in Ukraine] / I. Kaleniuk, O. Kuklin // Visnyk Kyiv. nats. un-tu im. T. Shevchenka. Ekonomika. — K. : VPTs «Kyivskiy universytet». — 2015. — Vyp. № 170 (Ukrainian).
5. Komuniuke Vsesvitnoi konferentsii z vyshchoi osvity — 2009: «Nova dynamika vyshchoyi osvity i nauky dlia sotsialnoi zminy i rozvytku» (YuNESKO, Paryzh, 5-8 lypnia 2009 roku) [Communiqué of the World Conference on Higher Education (2009) “The New Dynamics of Higher Education and Research for Societal Change and Development” (UNESCO, Paris, 5-8 July 2009) [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/952_011 (Ukrainian).
6. Kremen V.H. Filosofiiia liudynotsentryzmu v osvitniomu prostori [Mancentrism Philosophy in Educational Space] / V.H. Kremen. — [2-e vyd.]. — K. : T-vo «Znannia» Ukrainy, 2010. — 520 s. — S. 384–395 (Ukrainian).
7. Luhovyi V.I. Problema poniatiiino-katehoriialnogo aparatu pedahohichnoi nauky [Problem of Conceptual and Categorical Apparatus of Pedagogy] / V.I. Luhovyi // Pedahohichna i psykhohohichna nauky v Ukraini / vidp. red. O.V. Sukhomlynska. — K. : Pedahohichna dumka, 2007 — T. 1: Teoriia ta istoriia pedahohiky. — S. 24–35 (Ukrainian).
8. Osnovni pokaznyky diialnosti vyshchych navchalnykh zakladiv Ukrainy na pochatok 2014/15 navchalnogo roku. Statystychnyi byuletyn / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny [Key Indicators of Higher Educational Institutions of Ukraine at the Beginning of 2014/15 School Year. Statistical Bulletin / State Statistics Service of Ukraine] [Elektronnyi resurs]. — K., 2015. — Rezhym dostupu : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm (Ukrainian).
9. Sysoieva S.O. Osvita i osobystist v umovakh postindustrialnogo svitu [Education and Personality in Terms of Post-industrial World: monograph] : monohrafiia / S.O. Sysoieva. — Khmelnytskyi : KhHPA, 2008. — 324 s. — S. 7–16 (Ukrainian).

Братко М.В.

ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ В КОЛЛЕДЖАХ: СОВРЕМЕННЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ

В статье проанализировано современное состояние подготовки специалистов в колледжах Украины с целью обоснования места и роли этих учебных заведений в системе образования в контексте реализации стратегических целевых задач развития образовательной сферы и имплементации закона Украины «О высшем образовании» (2014). Автор акцентирует внимание на положительном опыте колледжей и особенностях подготовки кадров среднего звена, в частности для экономики. В ходе исследования сделан вывод относительно потенциального места упомянутых учебных заведений в общей системе образования Украины.

Ключевые слова: высшее образование, колледж, образование, подготовка специалистов в колледжах Украины, система образования, функции образования.

Bratko M.V.

TRAINING OF SPECIALISTS AT COLLEGES: CURRENT DIMENSIONS AND PROSPECTS

The article analyses the modern state of specialists training at Ukrainian colleges aiming at grounding the place and role of colleges in the education system in the context of realization of strategic target goals of development of educational sphere and implementation of the Law of Ukraine On Higher Education (2014). The author emphasizes a positive experience of colleges in training of specialists in economics. The peculiarities of this training are pointed out the conclusion has been made as for their potential place in comprehensive system of education in Ukraine.

The author of the article has made the following conclusions based on the results of the analysis of quantitative and qualitative indicators of the curriculum of training of specialists at colleges and the results of questionnaires of interested issues. Nowadays young people at Ukrainian colleges have an opportunity to obtain fundamental scientific, professional and practical training, to acquire knowledge and skills which are a substantial basis of their professional competence that allows them to work as specialists of a middle branch in a certain field and / or continue their education at a higher level of higher education. Enough practicing provides college graduates with practical experience in their future profession which improves the quality of professional training. Considerable cultural, professional training and acquired social experience allow college graduates to continue education successfully at bachelor's programmes in shortened term, in case they choose a major which corresponds to their specialty. The level of their professional competence meets the requirements and possibilities of modern labour market, allows them to bear responsibility for making decisions in professional activity and personal life. Professional training of college graduates has all potential prerequisites to become the first successful step in their professional career, the element of successful life, the base for personal growth and self-realization. We think that the development of mass education after leaving a comprehensive school is a vital condition of development of the state and society.

Key words: higher education, college, education, training of specialists at colleges in Ukraine, education system, functions of education.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2016.

Прийнято до друку 04.03.2016.